

 [Bekijk dit artikel in de digitale krant](#)

Is Jezus 'een van wezen' met de Vader, dus echt God, of leek Hij alleen op Hem?

Theologen kunnen verhit discussiëren over een paar woordjes of zelfs een enkele letter. Hoe onbegrijpelijk deze haarkloverijen vaak ook zijn voor buitenstaanders, ze roepen niet zelden grote levensvragen op. Waar werd in tweeduizend jaar kerkgeschiedenis om gestreden, en wat moeten wij vandaag daarvan weten? Deze week: hoe verhoudt Jezus zich tot de Vader?

Hendro Munsterman

© 17 juli 2021, 02:01

ὁμοούσι
ὁμοιούσι

?μ??s??? ?μ??s???

(beeld nd)

Over welk woord hebben we het?

We spreken over een Grieks woord dat de bijbelse boodschap – dat in Jezus van Nazaret God zelf heilbrengend naar de wereld is gekomen – moet uitdrukken, terwijl het woord zelf niet in de

Bijbel voorkomt. Een niet-bijbels woord voor een wel-bijbelse boodschap. Sinds de vierde eeuw staat dit woord (homoousios, later in het Latijn vertaald als consubstantialis en in het Nederlands als 'een van wezen met') in de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, die door alle christenen wereldwijd wordt erkend.

Wat was de kwestie?

Begin vierde eeuw was er heibel in de kerkelijke tent. In de haven van Alexandrië werkte een presbyter (priester), Arius genaamd. Hij kreeg vanaf het jaar 318 de nodige aanhang met zijn opvatting dat Jezus Christus niet van dezelfde natuur is als God de Vader, maar slechts een schepsel.

Keizer Constantijn zag de onenigheid met lede ogen aan en greep in 325 naar een nieuw instrument: een oecumenische (dat betekent hier: de gehele kerk omvattende) synode (of vanuit het Latijn: concilie). De kerk had al verscheidene regionale bisschoppenvergaderingen (synodes) gekend, maar nu werd voor het eerst sinds het jaar 50 een kerkvergadering gehouden waar universeel geldende regels zouden worden vastgesteld. Aan dat 'concilie van Nicea' namen meer dan tweehonderd bisschoppen deel, voornamelijk uit het Oosten. Het arianisme werd veroordeeld. In een reeds bestaande geloofsbelijdenis werden vier anti-ariaanse uitspraken ingevoegd. Deze moesten er geen twijfel over laten bestaan: Christus is 'uit het wezen (ousios) van de Vader', 'ware God uit de ware God', 'geboren, niet geschapen' en 'één in wezen (homoousios) met de Vader'.

De tegenstander van Arius was de 27-jarige Athanasius van Alexandrië, die later als kerkvader werd vereerd. Slechts zeventien concilievaders stemden tegen de veroordeling van Arius. 'Arius heeft me mijn Verlosser ontnomen', had Athanasius vooraf geklaagd. Want slechts wanneer Christus ook waarlijk Gods aanwezigheid op aarde is, kan Hij de enige middelaar zijn. Het concilie gaf Athanasius zijn Verlosser terug. Toch kreeg het arianisme daarna weer aanhang, maar rond het jaar 360 vond er een splitsing binnen het arianisme plaats. Enerzijds waren er de hardliners, die inmiddels naast Christus ook de Heilige Geest als een schepsel van de Vader

waren gaan beschouwen. Daarnaast was een beweging ontstaan van kerkelijke denkers die de synodale term homoousios niet zozeer wilden afwijzen, maar liever vervingen door een andere: homoiousios – slechts een iota (i) verschil. Christus zou dan niet 'een van wezen met', maar 'van soortgelijk wezen als' de Vader zijn.

Wat speelt er nog meer mee?

Afgezien van de ingewikkelde theologische vraag hoe we de verhouding tussen Christus en God de Vader moeten begrijpen, was er nog een heel andere, uiterst principiële kwestie. Voor een flink aantal bisschoppen was de invoering van Griekse filosofische termen in de geloofsbelijdenis van Nicea – die in 381 door het concilie van Constantinopel nog zou worden aangepast en aangevuld – een gruwel. Volgens Athanasius hadden de concilievaders tevergeefs een bijbelse uitdrukking gezocht om uitdrukking aan de goddelijkheid van de Zoon te geven. Maar de Griekse, niet-bijbelse termen waren volgens de critici zozeer verbonden met het heidendom, dat zij geen plaats mochten hebben in het heiligdom van het christelijk belijden.

Waarom moeten we hier vandaag nog van weten?

Het concilie van Nicea – dat over vier jaar zijn 1700e verjaardag viert – wordt door alle gevestigde kerken als gezaghebbend erkend. De uitspraak uit 325 dat Christus 'een in wezen' met de Vader is, behoort tot de kern van het christelijk geloof. In 431 voegde het concilie van Chalcedon toe dat Christus ook 'een in wezen' met ons mensen is. Dat vraagt om herbezinning, juist in tijden waarin wij op nieuwe wijzen nadenken wat woorden als 'goddelijk' en 'menselijk' voor ons betekenen.

Maar het ging in de vierde eeuw ook over de vraag hoe de bijbelse boodschap nieuwe woorden kan vinden in een taal en cultuur die ver verwijderd is van de joodse bedding waarbinnen het christendom is ontstaan. Mag je nieuwe, niet-bijbelse woorden aan de christelijke spreekwijze toevoegen? 'Nicea' vond van wel. De kerk van alle eeuwen zegt het haar na. Maar wat als deze nieuwe woorden van toen inmiddels oude woorden zijn geworden? Wie geeft ons dan nieuwe woorden? En wie bepaalt of dat mag, en of de poging geslaagd is? ◀

jota & tittel